

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Fylkesmannen i Hedmark
Postboks 4034
Parkgata 36
2306 HAMAR

Deres ref

Vår ref

Dato

16/1455

21.4.2017

Nøra kraftverk i Os kommune i Hedmark

Fylkesmannen i Hedmark har i høringsuttalelse av 12.1.2015 fremmet innsigelse til søknaden fra Blåfall AS om tillatelse til bygging av Nøra kraftverk. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga 3.12.2015 konsesjon til bygging av Nøra kraftverk.

Fylkesmannen i Hedmark har ikke funnet grunnlag for å trekke innsigelsen, og NVE har oversendt saken til departementet i brev av 8.2.2016.

1. Bakgrunn

Blåfall AS søkte 10.12.2013 om tillatelse til bygging av Nøra kraftverk.

Nøra kraftverk vil utnytte et fall på 62 m i Nøra, mellom inntak på kote 669 og kraftstasjon på kote 607. Kraftverket vil ha en slukeevne på 8,5 m³/s, som tilsvarer om lag 200 % av middelvannføringen, og installert effekt på 4,4 MW. Blåfall AS har foreslått slipp av minstevannføring på 600 l/s i perioden 1. juni til 30 september og 200 l/s resten av året. Kraftverket vil med dette ha en årlig produksjon på om lag 13,3 GWh.

2. Høringsuttalelser ved NVEs behandling

NVE har kunngjort og sendt søknaden om Nøra kraftverk på høring sammen med fem andre søknader om små vannkraftverk nord i Hedmark fylke.

Os kommune fattet 17.6.2016 følgende vedtak: *Os kommune tar konsesjonssøknaden for Nøra til etterretning. Det bes om at hensiktsmessige avbøtende tiltak for fisk vurderes.*

Fylkesmannen i Hedmark har fremmet innsigelse mot Nøra kraftverk. Fylkesmannen mener at selv med omfattende kompenserende tiltak er det usikkert hvordan forholdene for ørret og

harr vil bli etter en utbygging. Subsidiært forutsettes det at det ved en konsesjon fastsettes omfattende kompenserende tiltak som sikrer tilstrekkelig minstevannføring og gode opp- og nedvandringmuligheter for fisk.

Hedmark fylkeskommune anbefaler at det ikke gis konsesjon. Fylkeskommunen mener at til tross for foreslåtte kompenserende tiltak vil Nøra kraftverk medføre negative konsekvenser for produksjon av ørret og harr i øvre deler av Glommavassdraget. Om det gis konsesjon må det settes krav om toveis fungerende fiskepassasje og slipp av tilstrekkelig minstevannføring.

Statens vegvesen påpeker at det må søkes om nødvendige tillatelser etter vegloven før kraftverket kan bygges.

Direktoratet for mineralforvaltning påpeker at tiltaket er lokalisert i et område som er rikt på grusressurser. NGU har klassifisert forekomsten som meget viktig.

Forum for natur og friluftsliv Hedmark (FNF) viser til at sideelvene til Glomma er viktige gyte- og oppvekstområder for ørret og harr. FNF mener at tiltaket vil være negativt for fiskebestandene i Nøra og redusere mulighetene for sportsfiske.

Naturvernforbundet i Hedmark anbefaler at det ikke gis konsesjon til noen av de seks omsøkte småkraftsakene i regionen.

3. NVEs vedtak

Følgende gjengis fra NVEs sammendrag i vedtak av 3.12.2015:

"...

I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Nøra kraftverk vil være et bidrag til en fornybar energiproduksjon med begrensede miljøeffekter. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Nøra kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

NVE mener at konfliktene ved en utbygging av Nøra kraftverk i hovedsak knytter seg opp mot akvatisk miljø. NVE legger til grunn at det ved en konsesjon vil være aktuelt med vilkår som avbøter negative konsekvenser for dette temaet.

I Nøra finnes det viktige bestander av både ørret og harr. Vandringsmønsteret til disse artene er ikke stadfestet. NVE mener tilgang til gyte- og av oppvekstområder og fortsatt mulighet for toveis fiskevandring i Nøra derfor er av vesentlig betydning for konsesjonsspørsmålet.

NVE mener at ved en konsesjon til Nøra kraftverk vil det være viktig med en tilstrekkelig minstevannføring og biotopjusterende tiltak. Dette vil kunne opprettholde elvas verdi for vandrende fiskebestander. Dersom dette gjennomføres vil ikke tiltaket etter NVEs mening medføre vesentlige negative konsekvenser for ørret og harr i vassdraget."

4. Innsigelsen

Fylkesmannen i Hedmark har i høringsuttalelse av 12.1.2015 fremmet innsigelse til søknaden om bygging av Nøra kraftverk. Fylkesmannen har begrunnet innsigelsen ytterligere i brev av 12.1.2015 og 17.12.2015.

Følgende gjengis fra Fylkesmannens brev av 17.12.2015:

"...

Fylkesmannen viser til sine brev av 30. juni 2014 og 12. januar 2015 og opprettholder innsigelsen mot søknaden om bygging av dette kraftverket.

Etter at Fylkesmannen ga sin siste uttalelse har direktoratet 1. juli 2015 gitt sin innstilling til Olje- og energidepartementet om søknaden om konsesjon for bygging av Tolga kraftverk. Direktoratet har anbefalt at det gis konsesjon for dette kraftverket etter alternativ 3B.

I sitt brev av 30. juni 2014 skrev Fylkesmannen blant annet følgende:

«Hensynet til langtvandrende fisk i Glomma er en særlig utfordring. Strekningen mellom Os og Høyegga er det eneste økosystemet av en viss størrelse som ikke er påvirket av vassdragsreguleringer. Med bakgrunn i blant annet dette reiste Fylkesmannen innsigelse mot søknaden om utbygging av Tolga kraftverk. I dette systemet har harr og ørret mulighet til å gjennomføre større gyte- og næringsvandring. Merkinger har vist at store sidevassdrag, ..., er viktig for disse artene.»

I sitt brev av 12. januar 2015 skrev Fylkesmannen blant annet følgende:

«Fylkesmannen er på denne bakgrunn tilfreds med at det er foretatt fiskeundersøkelser i Nøra. Selv om undersøkelsene er relativt enkle og er utført i et kort tidsrom, anser Fylkesmannen rapporten fra undersøkelsene som dekkende for de aktuelle problemstillingene. Rapporten viser at det ikke er vandringshindre for fisk på den aktuelle strekningen. Det betyr at langtvandrende harr og ørret i Glomma i dag sannsynligvis kan vandre opp til Narsjøen. Nøra «vurderes som et gunstig oppvekstområde for ørret, men har begrenset med gytegrus. Ut fra opplysninger er det sannsynlig at gode gyteområder for ørret finnes ved Narjordeområdet, høyere oppe i elva.

...

En rekke undersøkelser viser at sidevassdragene i Glomma er viktige gyteområder for harr og Ørret. Nyere undersøkelser har vist at utsetting av settefisk ikke har den positive effekten som tidligere antatt, men tvert imot konkurrerer med og svekker bestander av stedegen fisk. Fylkesmannen har derfor nå trukket påleggene om utsetting av settefisk av ørret i Glomma som kompenserende tiltak for tidligere tiders kraftutbygging. Til gjengjeld er det viktig å iverksette tiltak for å styrke bestandene av stedegen fisk i vassdragssystemet, spesielt i sideelvene som vil ha stor betydning for å øke rekrutteringen av vill fisk. Det vil bli tatt initiativ overfor de aktuelle partene om dette. På den aktuelle strekningen i de øvre delene av Glomma vil Nøra kanskje være det sidevassdraget som har størst potensiell verdi.»

Fylkesmannen mener det er naturlig å se virkningen på fiskebestandene i øvre del av Glomma med sideelver i sammenheng ved vurdering av søknadene om bygging av Tolga kraftverk og Nøra kraftverk. Dersom det blir gitt endelig tillatelse til utbygging av Tolga kraftverk, vil verdien av Nøra som gyte- og oppvekstområde for langtvandrende ørret og harr bli relativt sett betydelig viktigere enn den er i dag.

Fylkesmannen er kjent med at forebyggende tiltak (minstevannføring, fisketrapper) kan redusere ulempene ved etablering av kraftverk. Selv om fisketrapper kan sørge for at fisk kan vandre både opp og ned i vassdraget, viser erfaringsmateriale at forholdene sjelden er optimale og at disse vandringene blir negativt påvirket ved en utbygging av vassdraget."

1. Departementets vurderinger

Tillatelse til Nøra kraftverk kan gis dersom fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser, jf. vannressursloven § 25 første ledd. Departementet vil drøfte de merknadene i innsigelsen som er nødvendig for å begrunne avgjørelsen.

Naturmangfold

Nøra er en sideelv til Glomma, som har vandrende bestander av harr og ørret. Det finnes også andre fiskearter som gjedde, steinsmett og abbor i vassdraget. Harr og ørret kan potensielt vandre fra Glomma helt opp til Narsjøen. Nasjonalt sett har harr ett av sine viktigste livsmiljøer i regionen. Narjorde-området, oppstrøms tiltaksområdet, skal ha fått økt interesse i fiskermiljø de senere år pga. mulighetene for stor ørret.

Hensynet til harr og ørret er bakgrunnen for at Fylkesmannen i Hedmark har fremmet innsigelse og for at Hedmark fylkeskommune, Forum for Natur og Friluftsliv i Hedmark og Naturvernforbundet i Hedmark er imot utbyggingen av Nøra kraftverk.

Studier av harr i Glomma og Gudbrandsdalslågen, blant annet i forbindelse med konsesjonssøknadene for Nedre Otta kraftverk, Tolga kraftverk m.fl., har vist forekomster av komplekse vandringsystemer. I tillegg til gytevandringen kan harr ha ungfiskvandring (drift), næringsvandring og overvintringsvandring.

Ecofact har gjennomført en kartlegging av gyte- og oppvekstområdene på utbyggingsstrekningen. Den undersøkte strekningen som vil få redusert vannføring fungerer som produksjonsområde for ørret, selv om tilgangen på gode gytearealer og tettheten av ørret er relativt lav. Det er lite kunnskap om vandringsmønsteret for ørret og harr i Nøra. I følge Ecofact er det sannsynlig at det er gode gyteområder for ørret ved Narjorde-området. I dette området blir det fisket storvokst ørret, det er uvisst om dette er stasjonær ørret, gytevandrer fra Glomma eller fisk som har vandret ned fra Narsjøen. Ecofact uttaler at undersøkelser og opplysninger tyder på at harr ikke bruker undersøkte deler av Nøra til gyte- og oppvekstområde, men trolig har næringsvandring i elva. At ungfisk av harr ikke ble påvist ved elfiske understøtter etter Ecofacts syn vurderingen om at harr ikke gyter i undersøkelsesområdet, selv om dette ikke kan utelukkes.

NVE legger til grunn at en utbygging av Nøra kraftverk vil medføre negative konsekvenser for fisk, men at det er mulig å avbøte de negative konsekvensene ved slipp av tilstrekkelig minstevannføring, etablering av en toveis fiskepassasje og biotopjusterende tiltak.

Fylkesmannen i Hedmark mener at selv med avbøtende tiltak som fisketrapper og minstevannføring, viser erfaringsmateriale at forholdene sjelden er optimale og at vandringsene blir negativt påvirket.

Nøra kraftverk kan potensielt ha flere negative virkninger for fisk. Redusert vannføring over den 3,6 km lange elvestrekningen kan ha negative konsekvenser for produksjonen av fisk og bunndyr, samt hindre eller forsinke vandreende fisk. Inntaksdammen kan hindre eller forsinke opp- og nedvandring av fisk, selv med toveis fiskepassasje. Nedvandrende fisk kan også havne i turbinen. Oppvandrende fisk vil ofte søke mot kraftverksutløpet når det har den største vannføringen. Ved inntaksdammen kan vassdraget endres fra elvekarakter til et større sakteflytende basseng. Som følge av dette kan artssammensetningen endres til arter knyttet til stilleflytende vann, eksempelvis kan abbor og gjedde etablere seg og øke predasjonen på ørret og harr.

Utover kartleggingen av tiltaksområdet for Nøra kraftverk er det mangelfull kunnskap om vandringsmønsteret til ørret og spesielt harr i vassdraget. Etter departementets syn må det legges til grunn at Nøra kraftverk kan ha betydelige negative konsekvenser for harr og ørret, selv om det er lagt stor vekt på å begrense disse ulempene.

Samlet belastning

Departementet har hatt Tolga kraftverk i Glomma til konsesjonsbehandling samtidig med klagesaken for Nøra kraftverk. Tolga kraftverk er planlagt i en av få lengre strykstrekninger i Glomma som ikke er utnyttet til kraftproduksjon, og som inngår i verdifulle områder for ørret og harr. Tolga kraftverk vil bidra med nærmere 200 GWh/år. Kraftverket vil bedre utnyttelsen av ovenforliggende reguleringsmagasin og nesten halvparten av kraftproduksjonen vil bli produsert om vinteren.

Fylkesmannen i Hedmark mener man bør se virkningen på fiskebestandene i øvre del av Glomma med sideelver i sammenheng ved vurdering av søknadene om bygging av Tolga kraftverk og Nøra kraftverk. Etter Fylkesmannens syn vil verdien av Nøra kraftverk som gyte- og oppvekstområde for langtvandrende ørret og harr relativt sett bli betydelig viktigere enn i dag dersom det blir gitt tillatelse til Tolga kraftverk.

Tolga kraftverk er gitt endelig tillatelse ved kgl. resolusjon samtidig med departementets vedtak for Nøra kraftverk. Etter departementets syn vil Nøra kraftverk medføre økt samlet belastning på ørret og harr i øvre del av Glommavassdraget, selv om det er lagt stor vekt på avbøtende tiltak. Departementet mener at den samlede belastningen må tillegges vekt i konsesjonsvurderingen.

Samfunnsnytte

Nøra kraftverk vil ved en utbygging i tråd med NVEs vedtak produsere ca. 11,6 GWh i året. Av dette vil 3,1 GWh komme som vinterproduksjon (1. oktober - 30. april). Kostnadene for tiltaket er estimert til 68,3 mill. kr, som gir en utbyggingspris på 5,9 kr/kWh. Departementet mener at den viktigste samfunnsnyttien med Nøra kraftverk vil være produksjonen av ny fornybar energi. Tiltaket vil også kunne ha positive virkninger for lokalt og regionalt næringsliv og sysselsetting under anleggsperioden. Videre kan utbyggingen av Nøra kraftverk gi inntekter til Blåfall AS, kommunen og private grunneiere som er involvert i prosjektet. Utbyggingsprisen framstår imidlertid som relativt høy.

Oppsummering

Nøra kraftverk kan bidra med en årlig produksjon på rundt 11,6 GWh fornybar energi. Kraftverket kan gi varige inntekter til Blåfall AS, grunneiere, og kommunen.

Departementet mener at en utbygging av Nøra kraftverk vil ha for store negative konsekvenser for fisk og andre interesser, sett opp mot det relativt beskjedne bidraget til ny fornybar energi og andre fordeler ved en utbygging.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er mindre enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vilkåret for konsesjon er ikke oppfylt, jf. vannressursloven § 25.

2. Departementets vedtak

Innsigelsen fra Fylkesmannen i Hedmark tas til følge. Det gis ikke konsesjon til bygging av Nøra kraftverk.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28, tredje ledd, første punktum.

Med hilsen

Lars Christian Sæther (e.f.)
avdelingsdirektør

Vegard Hotvedt Strømsvåg
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Kopi til:
Blåfall AS
Norges vassdrags- og energidirektorat